

Гарбар Марина Артурівна
доцент кафедри українознавства ХНУРЕ,
кандидат філологічних наук
e-mail: maryna.harbar@nure.ua

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», на основі якого розробляються державні стратегії розвитку вищої освіти, метою професійної підготовки у ЗВО є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих, мистецьких, професійних і загальних компетенцій, які необхідні для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань [2]. Таким чином, викладання дисциплін гуманітарного циклу в технічних ЗВО потребує особливої уваги, адже саме вони сприяють формуванню особистості фахівця, здатного ефективно й гармонійно взаємодіяти із світом. Серед таких навчальних предметів важливе місце посідають українські лінгвістичні дисципліни, зокрема «Українське фахове мовлення» й «Стилістика наукового тексту».

Дисципліна «Українське фахове мовлення» є нормативною дисципліною бакалаврського рівня вищої освіти, її головним завданням є формування у здобувачів освіти системи знань про норми сучасної літературної мови як основи культури усного й писемного ділового мовлення фахівців і вироблення навичок професійної комунікації. Комплекс вправ і завдань, що пропонуються на заняттях, дає можливість формувати в студентів вміння використовувати спеціальну лексику та термінологію за фахом, володіти орфографічними, граматичними й стилістичними нормами сучасної української літературної мови, створювати різні жанри усного й писемного професійного спілкування, перекладати й редагувати наукові та технічні тексти, володіти правилами етикету професійного спілкування та користуватися лексикографічними працями й нормативними документами, що відповідають напряму обраного фаху. Проте водночас цей предмет грає важливу роль у національно-культурній

ідентифікації здобувачів освіти. Дисципліна також сприяє розвитку критичного мислення студентів та формує інформаційну стійкість.

Для формування фахових мовленнєвих навичок у студентів застосовується комунікативний підхід: матеріал засвоюється та закріплюється в контексті конкретних ситуацій професійного спілкування, що моделюються під час навчального процесу. При роботі зі студентами враховуються здібності студентів та різний рівень підготовки (зокрема беруться до уваги освітні втрати, спричинені воєнним станом). Під час занять використовуються завдання як репродуктивного, так і творчого рівня. Текстові завдання спрямовані на розширення словникового запасу студентів, вироблення вмінь створювати монологічні та діалогічні висловлювання. Завдяки різноплановості завдань і продуманій тематиці текстових матеріалів, що пропонуються здобувачам освіти, дисципліна "Українське фахове мовлення" сприяє формуванню соціокультурних та прагматичних компетенцій майбутнього фахівця.

Дисципліна «Стилістика наукового тексту» входить до всіх освітньо-професійних програм усіх спеціальностей магістерського рівня вищої освіти Харківського національного університету радіоелектроніки і належить до вибіркових освітніх компонентів. Метою курсу «Стилістика наукового тексту» є вивчення системи стилістичних засобів сучасної української мови, визначення їхніх особливостей та функцій у науковому стилі; формування навичок правильного вибору необхідних мовних засобів залежно від жанру та призначення наукового тексту [1, с. 4]. Протягом вивчення дисципліни студенти здобувають і закріплюють знання форм та жанрів наукового мовлення, вивчають мовні засоби вираження наукової думки та особливості стилістичного оформлення наукового тексту. Однією з провідних освітніх тенденцій є зміщення акцентів з нормативно-описового підходу на комунікативно-діяльнісний. Сучасний студент має навчитися не лише правильно добирати терміни, формулювати аргументовані висновки чи структурувати документ, а й ефективно презентувати фахову інформацію в

міжкультурних, міждисциплінарних або кризових комунікативних ситуаціях. Особливу увагу при викладанні дисципліни необхідно приділяти питанням академічної доброчесності, формуванню вміння працювати з джерелами, створювати оригінальні інтелектуальні продукти.

Сучасна українська гуманітаристика переживає етап трансформацій, спричинених цифровізацією освіти, зміною комунікативних практик та умовами війни. У цих обставинах українські лінгвістичні дисципліни є не лише інструментом формування професійної компетентності, а й важливим чинником конструювання українського академічного простору. Значення цих дисциплін виходить за межі лінгвістичної підготовки. Як проголошено у статті 3 Закону України «Про вищу освіту», державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, вихованню патріотизму, формуванню оборонної свідомості. Протягом вивчення зазначених дисциплін робиться акцент на подоланні впливу російськомовних професійних стандартів і кальок, врахуванні реалій воєнного часу, формуванні новітньої військової та інформаційної термінології, дотриманні етики публічної комунікації, протидії пропаганді. Тематика лексичного матеріалу, що використовується на заняттях, а також проблемні завдання з розвитку усного фахового мовлення сприяють репрезентації українських гуманітарних наративів. Отже, курси «Українське фахове мовлення» та «Стилістика наукового тексту» виступають важливим складником гуманітарної політики держави, забезпечуючи формування мовно-професійних компетенцій студентів різних спеціальностей, сприяючи розвитку гуманітарного мислення та підтримуючи процеси національної ідентифікації.

Література

1. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Стилістика наукового тексту» для студентів магістерського рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання всіх спеціальностей всіх освітньо-професійних програм / упоряд. М. А. Гарбар. Харків : ХНУРЕ, 2021. 40 с.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 12 верес. 2025 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.11.2025).